

נחילי הארבה הנוכחיים צפויים אמנם לגרום גם הפעם נזק כבד למצרים, אבל בישראל נערכו השבוע לריסוס מסיבי, בתקווה להשמדת ארבעת הנחילים הגדולים שנחתו בדרום ■ מקור הבעיה כנראה בהימנעות האו"ם מריסוס-הארבה בארצות המקור באפריקה, בשל בעיות ביטחון באזור יואל יעקובי

מכה שכן כתובה בתורה

עליל לגרום לרעב כבד ולאסון לאומי. הארבה השבוע בדרום: פלאש90

כתוצאה מההטלות, החלים, שכמו כל ילד צריכים להתפתח, אוכלים הרבה מאוד.

אוכלים גם בגדים

יענקלה מוסקוביץ' הוא מנהל מר"פ רמת נגב. הוא מספר על נחיל באורך שישה קילומטרים שנחת אצלם ביום שני בשמורת הטבע חולות משאבים, בין פארק גולדה לחולות מקמון. לדבריו, הארבה לא הספיק לגרום נזק, למרות שהוא כבר החל להפוך לצהבהב, מה שמורה על כניסתו לשלב הרבייה. מוסקוביץ' העניק והשמידו אותו כליל.

אורי יוגב, חבר קיבוץ רביבים בנגב ומאנשי ענף הזית שם, מספר על הארבה שנחת אצלם במטעים ועל הריסוס שנעשה ביום שני ויצר מרוב של חגבים מתיים.

במהלכו, אומר פרופ' מנדל, הצמחייה רק מתחילה להתפתח והנוק פחות משמעותי. אולם כשהוא מגיע אלינו באביב, כמו עכשיו, כשהצמחייה מולבלת ונמצאת במצב רגיש, הנוק יכול להיות עוצם.

למתבונן מהצד זה נראה אירוע ביאורי, אפילו משעשע משהו, אבל למעשה הארבה מסוגל להשמיד יבול של מדינות שלמות ולגרום לרעב כבד ואף במיוחד מכת הארבה של 1915. מכה זו שניחתה על יושבי הארץ, הצטרפה לאסונות נוספים שפקדו את היישוב היהודי בארץ באותם ימים, ימי מלחמת הגשישול ג'יאוגרפיק ששהו אז בארץ, מראות כיצד הארבה עולה על חומת העיר העתיקה בירושלים ועל החלונות, ממש כדברי הנביא יואל.

הדרך להתגבר על הארבה היא באמצעות ריסוס

בר לימודנו הו"ל ש"בכל דור דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", אולם נדמה שהשנה יש הזדמנות נוספת ונדירה לחיות מחדש מול עינינו את המכה השמינית ממכות מצרים. גם כעת מצרים צפויה להיפגע פגיעה אנושה מהארבה, אבל כדי שגם אנו לא נינוק פועלים הגופים השונים בארץ, ובראשם היחידה להגנת הצומח במשרד החקלאות, להבטיח שהנחילים לא יעשו שמות בגידולים.

שלושה מיני ארבה קיימים באזורנו, מסביר פרופ' זר עמר מהמחלקה ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת בר-אילן, אולם הארבה המדבר הוא המזיק הגדול ממולם. מין זה חי רוב זמנו כיצור בודד שאינו גורם נזק לסביבתו. הוא מצוי במרכז אפריקה, ומגיע לישראל מארצות כמו סודן. אחת למכה זמן הוא משה סטטוס ומתלהק ללהקות ענקיות המונות מיליארדי פרטים ויוצא למסע ארוך. היעד תלוי בעיקר במשך הרוחות. "המציאות המתוארת בפרשת בל בהקשר למכת ארבה מתארת מציאות ריאלית לחלוטין. על הרוחות שהביאו ולקחו את הארבה למצרים וממנה. ההתמודדות עם הארבה מוכרת למצרים היטב מאז ומעולם. המיוחד במכה הארבה של יציאת מצרים היה העיתוי של ההגעה וההסתלקות, שנחזה מראש על ידי משה רבנו, והעוצמה החזקה שלה".

ארבה בחלונות ירושלים

"באזורים שבהם חי ארבה המדבר", אומר פרופ' צבי מנדל, אנטומולוג (חוקר חרקים) ממוכר וולקני, "ישנה תופעה של גשמי קיץ. כשיש גשמים רבים, האזורים השחונים הללו תומללים בירק, ממש כמו המדבר שלנו. שפע המזון, יחד עם הארמה הלחה שמסייעת להטלות מוצלחות רבות כתוצאה מכך שלנקבות הארבה קל יותר להטיל ביצים לקרקע, גורמים לגידול מטאורי של מספר הפרטים של החרק, עד לרמה שבה האויבים הטבעיים שלו כבר אינם מסוגלים להגביל את מספרו. בשלב הזה הוא מתלהק, משנה את צבעו לגוון כהה יותר, כזה שיקל עליו לקלות את אנרגיית השמש במסעו הארוך, ויוצא לדרך".

כשהוא יוצא לדרך בתחילת החורף ומגיע אלינו

חי, ואפילו בגדים וחומרים אורגניים אחרים." ד"ר יהושע שקדי, המדען הראשי של רשות הטבע והגנים, מספר כי פרטים בודדים של ארבה הגיעו אפילו לרמת הגולן, "אבל הלהקות הגדולות הן המסוכנות". הוא מספר על ארבעה נחילים ידועים נכון ליום ג': נחיל אחד הגיע לכרם שלום שבנגב המערבי, נחיל אחר לשדה התעופה בחצרים, נחיל נוסף בשמורת הטבע חולות משאבים ודיווח ראשוני הצביע גם על נחיל באזור ים המלח.

מי שאחראי לטיפול בארבה הוא משרד החקלאות, שהחוק מעניק לו סמכויות כמעט בלתי מוגבלות כדי להילחם בבעיה. "אלו אמנם חדשות טובות שלא מוכרות עיתונים", אומר שקדי, "אבל למרות היכולת החוקית הזו הם עובדים בשיתוף פעולה מלא עם כל הגורמים, וקשובים אליהם, גם אם הם יודעים לעמוד על שלהם". שקדי, כמי שאמון על ההיבט הסביבתי של הריסוס בתור איש רשות הטבע והגנים, יוצא נגד שמועות שהופצו כאילו עופות מתו כתוצאה מהריסוס, "ייתכן שזו יקרה בעתיד, אבל זו תופעה קטנה ושולית". שקדי חושש יותר להרס הכללי של אוכלוסיית החרקים במקומות שרוסו. "חשיבותם של החרקים במערכת האקולוגית גדולה", הוא אומר, "גם בגלל המזון שהם מהווים לבעלי חיים אחרים, אבל עוד יותר בגלל שהם מניעים את העולם בכך שהם מפרקים חומרים. הם בעצם אחראים על המחזור. זה באמת מטריד אותי, אבל אין מה לעשות. אני לא יכול לבקש שירסוס בחומר טוב יותר, כי משתמשים בחומרים הטובים ביותר שאפשר". החשש נמועבר הארבה למצב של רבייה גרם לרשות הטבע והגנים להתיר לרסס גם בתחומי שמורות טבע, כמו חולות משאבים וחולות עגור. "אם הארבה יגיע למצב של רבייה המצב יהיה גרוע יותר, ואז יאלצו לרסס בחומרים הרבה יותר מסוכנים".

יחד עם זאת, לשקדי חשוב להדגיש שאין שום סכנה לטייל ביום בנגב. "שמעתי שאנשים מנטלים טיולים, ואפילו בתי ספר מנטלים טיולים נופח הריסוס. אבל חשוב לי להדגיש שאם המטייל לא נמצא פתחת למטוס בזמן הריסוס, שזו חוויה לא נעימה ואני חספתי אחת כזו, אין שום סכנה. בגלל הגשמים הרבים שירדו בנגב פורח, כמו שלא היה הרבה זמן".